

Nr 22.

Av herr **Nordborg**, om pension åt f. d. förste fartygsinspektören
J. H. Erdtmans änka.

När riksdagen år 1928 uppförde fartygsinspektörerna på ordinarie stat, hälsades detta av kårens medlemmar såsom en efterlängtd befrielse från bekymmer och ovisshet inför framtiden. De personer, som år 1915 inträdde i den då nyupprättade fartygsinspektionen, förväntade sig givetvis — och, som det ville synas, på goda grunder — att denna statsinstitution, vars motsvarighet redan länge funnits i andra sjöfartsidkande länder, skulle förlänas samma stadga och säkerhet som andra statliga organ, så snart den första prövotiden gått till ända. Dessa förhoppningar svekos emellertid den ena gången efter den andra, och år lades till år, utan att beslutet om fartygsinspektionens upprättande följdes av den naturliga konsekvensen av förslag till riksdagen om inspektionens uppförande på ordinarie stat. Orsakerna till detta dröjsmål må här lämnas därhän, och må allenast nämnas, att anledningen icke synes hava varit någon tvekan om institutionens fortfarande bestånd. Den bekymmersamma situation, vari inspektionens befattningshavare försattes genom att av ständigt skiftande skäl under långliga tider se löften och utfästelser svikas, allt under det de måste kvarstå å extra stat, varigenom möjligheterna att sörja för egen och närmastes framtid försvårades, togo sig även talande uttryck i olika framställningar till myndigheterna. Då slutligen efter tretton år proposition i saken framlades för riksdagen och denna fann sig kunna införliva fartygsinspektionen med de ordinarie statsorganen, fattades detta av inspektörerna såsom en akt av rättvisa och billighet, som länge förmenats dem. Full kompensation för de förluster de lidit genom det långa dröjsmålet med den slutliga organisationens genomförande, varunder de bland annat varit i avsaknad av semesterrätt och löneroglering, kunde dock icke alla erhålla. Särskilt hårt hade den äldste inom kåren, förste fartygsinspektören i Stockholm Johan Herman Erdtman, drabbats därigenom att han, som ett år före riksdagens beslut i statfrågan uppnått en ålder av 60 år, blivit för gammal för att kunna erhålla delaktighet i civilstatens änke- och pupillkassa. En mindre pension för egen del kunde han dock göra sig förhoppning om. Pensionsålder uppnådde han dock icke, ty kort efter fyllda 63 år avled han den

24 mars 1930. Han hade då bakom sig en väl vitsordad verksamhet i statens tjänst, som kunde räknas tillbaka ända till år 1899, då han erhållit anställning såsom verkmästare vid Kungl. Flottans varv i Stockholm, vilken befattning han innehåft till och med år 1904. Efter tjänstgöring under en följd av år i betrodd ställning såsom ingenjör inom varvsindustrien, erhöll han 1915 förordnande såsom förste fartygsinspektör i Stockholm. I denna befattning verkade han sedan till sin död på ett av fartygsinspektionen vitsordat förtjänstfullt sätt, vilket måste tillskrivas det stora intresse han hyste för sin uppgift och hans personliga uppträdande, i synnerhet under den för inspektionen vanskliga begynnelse tiden.

Vid sitt frånfälle efterlämnade Erdtman änkan Elin (Ellen) Josefina Erdtman, född Lindskog, och två barn. Tillgångarna i boet utgjordes allenast av lösören, värderade till 1,821 kronor, och ett penningbelopp av 7,685 kr. 24 öre. Detta tillföll änkan på grund av testamente, som av barnen godkäfts. Därutöver ägde hon inga andra tillgångar än en henne på grund av en utav mannen vid tidiga år gjord inbetalning till Allmänna änke- och pupillkassan tillkommande årlig livränta av 1,374 kronor.

I detta för henne bekymmersamma läge har hon hos Kungl. Maj:t gjort framställning om proposition till riksdagen angående beviljande av änkepension. I betraktande av det förtjänstfulla sätt, på vilket Erdtman fullgjort sina åligganden, samt med hänsyn till änkans höga ålder (63 år), som icke medgiver henne att till sitt uppehälle påbörja någon förvärvsverksamhet, ävensom hennes ovan skildrade bekymmersamma ekonomiska förhållanden tillstyrkte Kommerskollegium framställningen. Efter erhållen remiss i ärendet anförde statskontoret, att »då denna pension (livräntan) är blott obetydligt mindre än den pension, som skulle hava tillkommit sökanden, om hennes man blivit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, samt sökanden icke heller är alldeles utan tillgångar och torde kunna påräkna något ekonomiskt stöd hos sina två barn, föreställer sig statskontoret, att tillräckliga skäl knappast kunna anses föreligga att söka i detta fall utverka någon änkepension av statsmedel». Härpå fann Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Det är av statskontorets i påfallande grad försiktiga formulering uppenbart, att statskontoret endast med allra största tvekan funnit sig böra avstyrka ansökningen. De åberopade skälen äro också föga bärande. Att sökanden skulle kunna påräkna ekonomiskt stöd av sina två barn, en dotter och en son, är ett argument, som principiellt icke torde böra tagas i betraktande och veterligen hittills icke heller plägat åberopas. I regel torde det vara en hård lott för en moder att på sin ålderdom behöva falla sina barn till last, mången torde nog hellre lida nöd. Dottern är gift med en banktjänsteman utan större inkomster än som erfordras för underhåll av hustru och barn. Sonen vistas i Amerika under åtminstone för närvarande svåra förhållanden. Vad sökandens tillgångar beträffar torde de icke kunna

anses större än att hennes förhållanden väl kunna anses så bekymmersamma, att minsta tillstötande omständighet kan förvandla dem till direkt ömmande.

Särskilt synes det obilligt att anse den blygsamma livräntan såsom hinder för statspension. Det må vara riktigt, att den pension, som skulle hava utgått, därest Erdtman blivit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, icke skulle hava blivit mycket större än ifrågavarande livränta. Detta är emellertid beroende på särskilda omständigheter och det må dock hållas för ögonen, att om fartygsinspektionen allenast något år tidigare uppförts på ordinarie stat, situationen varit långt fördelaktigare för hans änka, något som han ock ansett sig kunna räkna med och som avhållit honom från att genom ytterligare uppoffringar sörja för sina efterlevande. Emellertid lär han hava närt ett livligt hopp, att statsmakterna med hänsyn till hans långvariga och plikttrogna tjänst skulle finna det rätt och billigt att tilldela hans änka åtminstone något understöd, varåt han ock under sin sista sjukdom givit uttryck.

Ett understöd av statsmedel synes så mycket mer befogat som sådant tidigare beviljats i ett flertal liknande fall, där omständigheterna icke kunnat anses direkt ömmande. Såsom exempel må anföras den pension, som år 1926 tilldelades änkan efter framlidne skeppsmättningsöverkontrollören K. O. Larsson, ehuru hon ägde kapital till ett belopp av 25,000 kronor, vilket ju med en lämplig placering kan giva en ränteavkastning till åtminstone det belopp, vartill den ifrågavarande livräntan uppgår.

Med hänsyn till omständigheterna i saken och särskilt det förhållande, att fartygsinspektörerna oförskyllt kommit att lida för förhållanden, som icke varit att förutse, då de vid inspektionens tillkomst övergåvo de anställningar de då innehade för att träda i statens tjänst, borde staten icke skäligen undandraga sig att åtminstone i någon mån lätta bördan för den, som kanske hårdast drabbats av det oblida öde, som länge vilade över statens fartygsinspektion; och finner jag mig för den skull böra draga frågan inför riksdagens prövning, i det jag hemställer,

att riksdagen ville åt förre förste fartygsinspektören Johan Herman Erdtmans änka Elin (Ellen) Josefina Erdtman av statsmedel bevilja en änkepension till belopp, som må befinnas skäligt.

Stockholm den 15 januari 1931.

O. A. Nordborg.
